

Yttrande av Ersta Sköndal Bräcke högskola över SOU 2017:104 Etikprövning – en översyn av reglerna om forskning och hälso- och sjukvård

Ersta Sköndal Bräcke högskola har getts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet SOU 2017:104 Etikprövning – en översyn av reglerna om forskning och hälso- och sjukvård. De förslag som framförallt berör Ersta Sköndal Bräcke högskolas verksamhet är förslagen att:

- förtydliga definitionerna av forskning och forskningshuvudman;
- undantaget från kravet på etikprövning av arbete som utförs inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå (det s.k. studentundantaget) tas bort;
- studentarbeten ska bedöms ur ett forskningsetiskt perspektiv av ett särskilt organ hos lärosätet innan etikgodkännande söks hos en etikprövningsnämnd;
- ledningen hos en forskningshuvudman ska ha det övergripande ansvaret för att det i verksamheten finns rutiner och instruktioner om etikprövning av forskning som avser människor;
- Centrala etikprövningsnämndens tillsynsansvar förtydligas och utvidgas.
- straffansvaret skärps;
- kunskaper om etikprövningslagen görs till ett obligatoriskt inslag i forskarutbildningen vid universitet och högskolor.

Vid sidan av dessa förslag omfattar betänkandet även frågor rörande bl.a. Verksamhet i gränsområdet mellan klinisk forskning och hälso- och sjukvård samt nya metoder i hälso- och sjukvården, vilka inte direkt berör högskolans verksamhet.

Högskolans allmänna synpunkter

Ersta Sköndal Bräcke högskola välkomnar ett antal av utredningens förslag såsom ambitionen att stärka kunskapen om etikprövning i forskarutbildningen liksom ett tydliggörande av ledningsansvaret inom detta område.

Högskolan uppskattar viljan att förtydliga definitionerna av forskning och forskningshuvudman, men efterfrågar i detta en större klarhet i de delar som avser definition av forskning, skapandet av ny kunskap, i förhållande till forskares yttrandefrihet.

Högskolan menar att förslaget att det nuvarande undantaget från etikprovning för studentarbeten på grundläggande och avancerad nivå (det så kallade studentundantaget) är mycket långtgående och anser att en större hänsyn bör tas till högskolornas olikheter och olika huvudmannaskap.

”Studentundantaget”

Högskolan konstaterar att förslaget att det nuvarande undantaget från etikprovning för studentarbeten på grundläggande och avancerad nivå (det så kallade ”studentundantaget”) får stora praktiska konsekvenser. Förslaget kommer att beröra studentarbeten inom samtliga av högskolans utbildningar på grund- och avancerad nivå där ett självständigt arbete i form av en uppsats inom ramen för utbildningen ska genomföras.

Som grund för utredningens förslag anförs bl.a. att det avgörande inte bör vara vem som utför forskningen, utan vad forskningen avser och huruvida den medför risker för forskningspersonerna. Att inte granska studentarbeten skulle, enligt utredningen, kunna medföra en problematisk skuggverksamhet. Enligt utredningens förslag ska etikgodkännande sökas hos en etikprovningnämnd för studentarbeten som omfattar känsliga personuppgifter. Innan etikgodkännande söks hos en etikprovningnämnd ska studentuppsatsen bedömas ur ett forskningsetiskt perspektiv av ett särskilt organ hos lärosätet.

Ersta Sköndal Bräcke högskola vill här påtala att ovanstående endast kan omfatta universitet och högskolor med staten som huvudman.

Ett avskaffande av studentundantaget skulle som ovan anförs medföra omfattande praktiska utmaningar för grundutbildningarna vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Förslaget riskerar också att påtagligt begränsa studenternas möjlighet till ämnesmässig fördjupning.

Enligt högskoleförordningen ska studenten för sjuksköterskeexamen och socionomprogrammet, som är högskolans två största grundutbildningar, fullgöra ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng. Studentarbeten vid Ersta Sköndal Bräcke högskola har en betydande bredd vad gäller material och metoder – detta i syfte att rusta studenterna för kommande arbetsuppgifter.

För att möjliggöra granskning av examensarbeten, enligt den procedur som utredningen föreslår måste studenten bestämma ämnet och ramarna för uppsatsen långt innan examensarbetskursen påbörjas. Den nya hanteringsordning som utredningen vill introducera, med en första provning i ett lokalt, rådgivande organ, varefter provning av vissa av detta organ godkända projekt kan föras vidare till en regional etikprovningnämnd. Denna ordning ska, enligt utredningen, ha en återhållande funktion, och förhindra att studenter ägnar sig åt vissa undersökningar. I praktiken innebär den att studenten, för att vara säker på att

kunna starta sitt projekt i tid, måste avsätta tid för en prövning i flera instanser. Sannolikt innebär det att projektet därmed måste färdigställas ett år innan uppsatskursen börjar, givet tidsåtgången för en eventuell överklagandeprocess till Centrala etikprövningsnämnden. Därmed skulle prövningen ta betydligt längre tid än själva uppsatsarbetet, vilket är en helt oproportionerlig ordning.

Sammanfattningsvis innebär utredningens förslag kring det s.k. studentundantaget långtgående praktiska implikationer, vilka riskerar att begränsa studenternas möjlighet till ämnesmässig fördjupning. Förslaget bör också beaktas i relation till högskolornas olikheter och olika huvudmannaskap.

Avslutningsvis välkomnar Ersta Sköndal Bräcke högskola ambitionen att stärka kunskapen om etik och etikprövningslagen som en del av forskarutbildningen. Högskolan ställer sig däremot tveksam till att staten på detta sätt ska reglera vilka moment som ska ingå i olika högskolors forskarutbildning.

Ersta Sköndal Bräcke högskola lämnar i övrigt betänkandet utan erinran.

Remissvaret har expedierats av rektor Per Nilsson efter beredning av professor Johanna Schiratzki för högskolans Akademiska kollegium i samråd med högskolans Pedagogiska kollegium.

-